

A MAGYAR MUNKASZOLGÁLAT

Az EURÓPAI MUNKASZOLGÁLAT kialakulása — egyik legutóbbi számunkban ismertettük — nem maradt hatástalan Magyarországra nézve sem. Különösen ifjúsági részről fogadták szívesen és a kezdeményező lépéseket is az ifjúság tette meg. Amikor először jelentkezett a munkaszolgálat gondolata ifjúsági körökben — úgy 1934 táján —, már folyamatban volt a nagy kiábrándulás a háború utáni évek meddő szavalásából és a legifjabb nemzedékek határozottan új arccal jelentek meg a porondon.

Az új magyar ifjúságnak e problémákkal való találkozás nagy élmény volt. Forró fejjel, tájékozatlanul, de komoly segíteniakarással és fel-tétlen jóindulattal közeledtek a kérdésekhez. A parasztságban látták a jövő egyetlen biztos zálogát, Széchenyi lett az ideáljuk és a magyar sorskérdések megoldása a céljuk. Az elődöktől nem kaptak szempontokat; hiányzott a magyar műveltség egységes alapja, nem volt határozott életszemléletük, nem volt ideológiájuk és így nem tudtak biztosan cselekedni, ezzel magyarázható a sok tévelygés és naiv próbálkozás. A faluszemináriumok a falukutatás módszerén dolgoztak, a szociális munkát vállalók az alsóbb néposztályok megközelítésének a lehetőségén fáradoztak, a munkaszolgálat hívei pedig a magyar sorsközösség gyakorlati megvalósítását látták a munkatáborok felállításában. Mindez eleinte minden kritikai szempont mellőzésével történt. Csak a lelkesedés volt nagy és mindenáron csinálni akartak valamit. Megmagyarázhatatlan kényszer hajtotta őket a közösségi munkára, nem tudtak szabadulni a problémáktól és e sorok írója is, aki akkor kapta az elhatározó élményt egész életére, csak elfogódva tud visszaemlékezni az első próbálkozások izgalmas idejére.

Szinte egyszerre indult meg a különböző vonatkozású (falu-, szociális stb.) munka és az ifjúság mindenben a néphez való közeledést kereste. Természetesen a munkaszolgálatral is így volt. A külföldi példák csábítóan hatottak. Bulgáriában már nagy múltja volt a munkaszolgálatnak, Svájcban diákmunkatáborok működtek sok idegen — közöttük magyar — résztvevővel, Németországban pedig ebben az évben (1934-ben) mondotta ki a német diákszövetség, hogy csak azok iratkozhatnak be német egyetemre vagy főiskolára, akik legalább hat hónapot munkatáborban töltöttek. Ifjúságunkra Németország példája volt a legnagyobb hatással. A fiatalok társadalmi, gazdasági, szociális és politikai szemlélete azonban hiányos volt és így nem lát-

hatták meg a munkaszolgálat igazi problémáját. Még nem tudták, hogy a munkatábor külföldön a munkanélküliség levezetését szolgálta elsősorban és csak igazolásul hangoztattak pedagógiai, világnézeti és egyéb jelszavakat. Nem látták a gazdasági és társadalmi struktúra eltorzulását mögötte; csak arról hallottak, hogy a munkatáborban a népközösség eszméje válik teljessé és a nemzeti sorsközösség gondolata gyakorlativá. De ez nem az ő hibájuk. Vezérek sem voltak tájékozottak, azok az idősebb nemzedékbeliék, akik szerepet játszottak életükben, szintén nem láttak tisztán, tehát nem adhattak útbaigazítást. Így minden fenntartás nélkül magáévá tette az értelmiségi ifjúság a munkaszolgálat gondolatát és megkezdtek a „nemzeti munkatábor.”-ok szervezését Magyarországon.

AZ ELSŐ MUNKATÁBORT érdekes módon mégsem a külföldi példákért rajongó bajtársi egyesületek állították fel, hanem a Sárospataki Református Főiskola teológusdiákjai 1935-ben. A régi tradíciójú protestáns ifjúság már régen foglalkozott ezzel a gondolattal, ők közel akartak kerülni ahhoz a néphez, amelynek egyszer a vezetői lesznek és ezért faluszemináriumot alakítottak, ahol a falu problémáival foglalkoztak, szabad idejükben pedig kijártak a szomszédos községekbe nevelő-tanító munkát végezni. A munkatábort is ennek a célnak a szolgálatába állították, de az ő lelkesedésük is nagyobb volt, mint tájékozottságuk és így érthető, ha már az első megszólalásuknál kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak neki. A Sárospataki Ifjúsági Közlöny 1935. évi júniusi munkatábori külön száma például ezeket írja bevezetőül:

„Tévedés lenne azt hinni, hogy a Sárospataki Ref. Főiskola Munkatáborához, az első magyar nemzeti munkatáborhoz ezekben a sorokban íródik, vagy a német, bolgár, svájci, ausztriai példák utánzásában íródott meg az előszó. A mi munkatáborunk előhangja tizenöt évvel ezelőtt jajdult fel, Trianont sirató tízezernyi magyar harang kongásával, — céltalan életeket öngyilkosságba fojtó pisztolyok dörrenésével. A magyar élniakarás igazságot kereső méltatlankodása, külföldet meghatni akaró panaszkodása, „Zátony. .-ról hiába tutult vésszirenázása túr a munkatábor gondolatában és tényében magának új krátert. Valami olyasféle van születőben a magyar diáklélekben, mint ami akkor történt, midőn megfűrták a Magyar Alföld szikes, sívó hátát, mélyén, az elevenéig: és gyógyító, forró vizek s hatalmas energiák szabadultak ki, szökkentek fel a felszínre . . .“

A munkatábor céljáról pedig ezt olvashatjuk ugyanabban a számban:

„A munkatábor önnevelés.

Célja: áldozatos életű, munkás, rendeltetéstudatos magyar férfiak nevelése.

Mint minden közösség, úgy a nemzet életének is alapja az áldozat. Nem egy áldozat, hanem az egész élet odaáldozása a nemzetközösségnek. Akinek teljes élete a nemzetért történik, csak az él a nemzetnek. A nemzetet csak az szereti, aki tudja azt, hogy nemzeti létét a nemzettől nyeri s ezért mindazt a létet, amit a nemzettől nyert, nem a maga érdekeiért használja fel, hanem visszaadja a nemzetnek. Nemzetünket csak a magunk érdekeinek a kikapcsolásával, sőt feláldozásával szerethetjük. Erre az áldozatos életre azonban nevelni kell az embernek magát. Úgy élni, hogy ne magunkért éljünk, nem könnyű. Alkalmak kellene, ahol egészen a nemzetnek élünk, hogy ezáltal egyfelől elmélyítsük

magunkban a nemzetheztartozás érzését, másfelől gyakoroljuk magunkat a nemzetért való életben. Századunk legkorszerűbb ilyen alkalma a munkatábor.“

Ilyen megfontolással szállt táborba 1935 június 20-án a Sátoralja-újhely és Sárospatak határában húzódó Bodnár völgyben negyvenhárom főiskolai hallgató (35 teológus, 1 lelkipásztor, 1 jogász, 1 tanítóképzős, 2 tanító, 1 tanárjelölt és 2 diplomás) Szabó Zoltán és Ujszászy Kálmán főiskolai tanárok vezetésével. A negyvenhárom résztvevő közül tizen hat hétig voltak táborban, a többi harminchárom pedig két turnusban három-három hétig. Az elvégzendő munka a zempléni Rudabányácska és Károlyfalva között tervezett hat kilométeres útszakasz egy részének alapozása volt. A munkatábor felszereléséről Zemplén vármegye gondoskodott: tőle kapták a munkaeszközöket, a végzett munkáért köbméterenként a környéken szokásos 70 fillért és a munkavezető mérnököt. Ruházatról a honvédelmi minisztérium gondoskodott, amennyiben zsávyolt és bakancsot biztosított a résztvevők számára. Szálláshelyül pedig a sátoraljaújhelyi katonai lőtér barakja és cserkészszátrak szolgáltak. A munkatáborak így meglehetősen katonai jellege volt, amit azonban szellemi foglalkoztatással igyekeztek ellensúlyozni.

A foglalkoztatás két részből állott: reggel 5 órától déli 12 óráig fizikai munkát végeztek, majd ebéd és hosszabb pihenő-szünettel a délutáni órákban meghívott előadóktól előadásokat hallgattak, amelyeket vita követett. Az előadások tárgya általában az új magyar szellemiség kialakításáról szólt. Hogy egy-két előadás címét tájékoztatóul megemlítsék, ilyenek voltak: Új törekvések a magyar publicisztikában, Új törekvések a magyar zeneművészetben, Új törekvések a magyar irodalomban stb. Az előadók megválogatása nem volt a legszerencsésebb, mert nem képviseltek egységes felfogást és sok nyitott kérdést hagytak, ami azonban a vitára volt serkentő hatással. Ha előadások nem voltak, akkor cserkészképzés folyt, tekintve, hogy a résztvevők majdnem kizárólag cserkészek voltak. Vacsora után pedig mindig áhítattal egybekötött tábortűzzel fejezték be a napot.

A munkatábor élete tehát elég változatos volt és ahogy beszámolójukban említik, a résztvevők nagyon jól érezték magukat. A végzett munkára vonatkozólag a következő számok adnak felvilágosítást. Napi átlagos 22-es munkáslétszámmal 910 hetórás munkanapot produkáltak és ennek keretében letisztítottak 2134 négyzetméter erdőterületet; kivágtak, illetve kiástak 175 élőfát és elmozdítottak 1097 köbméter földet. Ezzel másfél hónapi munka után elkészült a 6200 méteres útszakaszból 195 méternyi távolságnak a megalapozása 900 pengő értékben. Ebből az összegből egy napra a vasárnapokat is beleszámítva 22 pengő jutott, amelyből átlag 27 embert kellett élelmezni és még a legszükségesebb adminisztrációs kiadásokat is fedezni. Így egy táborozó naponta 82 fillérbe került. A munkatábor azonban célkitűzéséhez híven — áldozatot hozni a nemzetért — igyekezett még ebből is megtakarítást eszközölni, ami sikerült és 60 pengőt visszaszolgáltató Zemplén vármegyének. A következő évben pedig ugyanitt, de már csak egy hónapra terjedő idővel, kevesebb (37) résztvevővel, napi —

az eddigi hét óra helyett — nyolcórás munkaidővel, újabb előadásokkal (A tanító a faluban, Az iskolán kívüli népművelés, Néprajzi gyűjtés, Német munkatáborok, Mussolini közmunkaügyi politikája, stb.) és 890 pengő költséggel — amelyből 145 pengő megmaradt — nehezebb terepen 1200 köbméter földet dolgozott fel a második munkatábor és az utat újabb 93 méterrel hosszabbították meg. Harmadik, ill. több munkatáborot nem szerveztek ...

A sárospatakiakkal egyidőben indult meg a Turul Szövetség munkaszolgálata is. Itt már nagyban érvényesült a német behatás, mert szinte teljes egészében átvették a szervezési, propaganda, ideológiai, stb. anyagot. Thamói Kostyál László, a Turul Nemzeti Munkaszolgálat vezetője egyik írásában így vélekedik a kérdésről:

„A munkaszolgálat lényegének megértése világnézetet előfeltételez. Azt, aki a liberalizmus alapján áll, soha senki meggyőzni nem fogja ennek az intézménynek az értékéről. Szükséges tehát, hogy aki a munkaszolgálat lényegét teljes egészében értékelné kívánja, rendelkezék az egyénfeletti társadalomszemléletnek a mértékével, amelynek alapján eldönthető: vajjon a munkaszolgálat mennyire mozdítja elő az egymásértvalóság, az áldozatosság, egyszóval az idealisztikus világfelfogás szellemét. .. (Mert) mi is tulajdonképpen a munkaszolgálat? Olyan intézmény, amely megszervezi a társadalomban rejlő produktív munkakerőket, azokat nemzetgazdasági célok szolgálatába állítja és a résztvevőket világszemléletre neveli. E meghatározásból világosan kitűnik a munkaszolgálat kettős jellege: a szociálpolitikai cél, amely bizonyos gazdasági munkafeladatok véghezvitelére irányul, valamint a szociáletikai szempont, amely egy ideológiának gyökeresítését viszi keresztül... Az iskola általános műveltséget ad, a katonaság honvédelmi lekövetésben részesít, a munkatábor pedig a szocializmusra nevel... Főként tehát azt a szociális nevelőhatást kell kiemelni, amit a munkatábor a résztvevők lelkeségére gyakorol. Amikor egy munkatáboron végignézzünk, azt látjuk, hogy ugyanazt a ruhát hordja a gyáros fia és a munkáslegény, a fiatal gróf és a béresgyerek, az egyetemi hallgató és a kereskedősegéd, a hivatalnok és a földműves. Ez az uniformizálás azonban nem jelenti az egyéniség kiölését, csupán az egyéni szertelenség háttérbeszorítását egy bizonyos időre. Ez a szürke munkaegyenruha kifejezője egy ragyogó eszmének: a közös sors, a faji szolidaritás, az egymásértvalóság, az egymásértvalóság gondolatának, az egyénfeletti közösség eszméjének, a munka megbecsülésének és a férfias fegyelemnek... így tehát összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a munkaszolgálat intézménye a szocializmus kiegyenlítődési tendenciáinak leghatékonyabb megnyilvánulása azáltal, hogy az osztálykülönbségek ledöntését célozza.“

Egy másik írásában („A főiskolai önkéntes munkatábor“ címen „Turul Könyvtár“ sorozatban 2. szám), ugyanő német alapossággal foglalkozik a diákmunkatábor jelentőségével.

„Ha a diákmunkatáboroknak képéből ki akarjuk emelni azokat a jellegzetes vonásokat, — írja — amelyekért maga a gondolat megvalósításra érdemes, akkor a diákmunkatábor igazi jelentőségét a következőkben foglalhatjuk össze: 1. Biológiai hatás (... Ha a munkában ki is fáradunk, annál jobban ízlik utána az étel és alvás. Szinte érezzük, hogy vérré és izommá alakul szervezetünkben mindaz, amit megesszünk ...) 2. Lelki hatás (... Az egész táborban, illetve a tábor tagjainak a lelkeségében kialakul őszinte, afektáltság nélküli, meleg bajtársi érzés ...) 3. Eszmei hatás (... A közösségi gondolatot, mely a fiatal lelkekben olyan nehezen alakul ki, elősegíti az az egészséges csoportszellem, mely a tábor tagjai közt kialakul...) 4. Jellemképző hatás (... Az önkéntes munkavégzésnél feltétlenül tudatára ébred a kötelességérzet, az alaposság és a lelkiismeretesség... A diákmunkatáborban eltelt napok talán feledésbe merülnek, de megmarad az, ami a tarka élményekben változatlan és emberi volt: küzdeni akarás a mun-

kában, derűs életfelfogás az örömekben és hit a csillagokban ...)

5. Szociális hatás (... Áldozatokat kell hozni a közösség érdekében; áldozatokat, amelyek sokszor önzetlenséget, önuralmat, mérsékletet, sőt önfeláldozást és legfőképpen jószágot, szeretetet követelnek...)

6. Gazdasági jelentőség (... A diákmunkatábor megszervezi az ifjúságban levő munkaenergiát és oly nemzeti célok szolgálatába állítja, amelyek eszmei hatását előbb vázoltuk, gazdasági jelentőségét pedig akkor fogjuk a maga teljességében tisztán látni, ha végigtekintünk azokon a külföldi példákon, amelyekből kitűnik, hogy milyen eredményeket ért el világszerte a diákmunkatábor...)“

Ezek a német hatást tagadhatatlanul magukon viselő és sok helyen talán zavaros fejtegetések képezték a Turul Szövetség munkaszolgálatának ideológiai megalapozását. Kiegészíti a német hatású szellemi képet a „Munkatábor nevelői tényező“ című összefoglaló irat ezen megállapítása: „A táborban mindenkinek megvan a beosztása; hierarchikus szubordináció a vezéri elv alapján.“ A gyakorlati kivétel első ízben Magyarcsanádon, a Maros mellett felállított diákmunkatáborban történt meg. Itt 1935 augusztus 3-tól szeptember 3-ig 58 főiskolai hallgató és 68 kubikus javította közösen az 1930. évi nagy áradáskor átszakított csigái gátat. A tábor beosztása olyan volt, mint a sáropatakiaknál: reggel 8 órakor keltek, reggeli és tízórai szünettel megszakítva déli 12 óráig dolgoztak. Akkor rövid fürdés, ebéd, majd kötelező pihenés. Utána előadások, másnaponként pedig fegyelmező gyakorlatok voltak. A résztvevő kubikusoknak a környéken szokásos (1—1-50 pengős) napszámot adták; a diákok ingyen dolgoztak. Este tábortűz mellett barátkoztak velük és állítólag nagyon elégedettek voltak. Hogy a sorsközösség gondolata még teljesebb legyen, hetenként egyszer ú. n. kubikusnapot tartottak. Ez azt jelentette, hogy a főiskolások nem a megszokott hét órát, hanem tizenkét órát dolgoztak naponta és ugyanazt a kosztot (reggeli: kenyér és zöldpaprika, ebéd: kenyér és szalonna, vacsora: kenyér és hagyma) ették, mint a földmunkások. A diákok a hét többi napjain a munkásoktól eltérően, reggel hétkor kakaót kaptak kenyérral, délelőtt féltizenegykor kenyéret, szalonnát és zöldpaprikát. Közben citromos frissítő vizet. Ebédre félegykor háromfogásos menüt, vacsorára szintén. A kubikusnapokat azért iktatták közbe, hogy leszálljanak arra az életszínvonalra, amely népünk nagyobbik felének osztályrészül jutott és azt megismerve, majdan, ha vezetői lesznek, másként vélekedjenek sorsukról...

A magyarcsanádi munkatáborban résztvevő diákok és kubikusok teljesítettek 3276 munkanapot, ami 4917 pengő munkaértéknek felel meg. A kiadások 3540 pengőt tettek ki, tehát látszatra a munkatábor rentábilis, a valóságban azonban nem így van, mert a munkabérelszámolás csak a kubikusoknál történt meg, a diákok — mint már említettem — ingyen dolgoztak. Ez az eredmény azonban elég volt a Turul Szövetségnek és a következő évben, 1936-ban az ország különböző részeiben öt munkatábort állítottak fel. Előzőleg Újpesten június 20-tól július 5-ig kéthetes vezetőképző-tábor volt, ahol elméleti kiképzés mellett a gyakorlati oktatást a Holt-Dunaág partjavítási és terepegyengetési munkája adta. Kiképeztek 33 főiskolai hallgatót, akik azután a később felállított másik négy munkatáborban teljesítettek vezetőszolgálatot. Kecskeméten július 3-tól augusztus 5-ig 102 diák

és 16 földmunkás a bugaci kisvasút egyik elágazásának alapozási földmunkáját végezte. Sopronban július 12-től augusztus 11-ig 28 diák útépítési, terepegyengetési és vízszabályozási munkát teljesített. Nagylakon augusztus 25-től szeptember 23-ig 36 főiskolai hallgató és 44 kubikus az 1935-ben elkezdett gátjavítási munkát folytatta és fejezte be. Kapuváron pedig 24 egyetemi hallgató július 14-től augusztus 5-ig parasztszaladoknál házi, konyhakerti és könnyebb mezei munkában vett részt. Még talán ennek volt a legtöbb értelme, mert legalább a házimunkák, gyerekgondozás, stb. terén adhattak értékes tanácsokat. Egyébként ezekben a táborokban is ugyanaz volt a munkarend, mint az előbbieken és persze a szellemi, ill. világnézeti kiképzés sem maradt el.

A Turul Nemzeti Munkaszolgálat két év alatt 281 főiskolai hallgatóval és 130 földmunkással 10.160 munkanapot produkált 15.240 pengő értékben. A kiadások összesen 11.545 pengőt tettek ki. Ilyen nagy költségvetést azonban nem bírt el a diákszövetség büdskéje és 1937 elején a kultuszminisztériumhoz fordultak, hogy annak költségvetési keretébe illesszék bele a főiskolai munkaszolgálat ügyét. A kérdéssel minisztertanács foglalkozott és május 2-án a Budapesti Közlönyben megjelent a főiskolai munkaszolgálatot rendező 4400/1937. számú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet. Ez megszünteti az eddigi főiskolai munkaszolgálatot és helyébe felállítja az „Egyetemi és Főiskolai Hallgatók önkéntes Nemzeti Munkatáborának Parancsnokságát“ vitéz Szinay Béla altábornaggyal az élén. A főparancsnok, az értelmiségi munkanélküliség ügyeit intéző miniszteri főtisztviselővel és a véleményező szerv gyanánt melléje rendelt Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Önkéntes Nemzeti Munkatáborának Központi Bizottságával együtt irányítja az újonnan szervezett diákmunkatáborok ügyét. Ezentúl az önkéntes munkatáborba csak az az egyetemi és főiskolai hallgató, vagy szigorló vehető fel, aki *a) a Magyar Nemzeti Diákszövetség kebelébe tartozó Turul Szövetségnek, Hungária Magyar Technikusok Egyesületének, Katolikus Diákszövetségnek, Protestáns Diákszövetségnek, Magyar Főiskolai Sportegyletek Egyesületének, valamint a kebelébe nem tartozó Emericánának tagja; b) jelentkezéskor írásbeli nyilatkozatban kijelenti, hogy magát a munkatáborok fegyelmi és szolgálati szabályainak mindenben aláveti. A munkatábor célja pedig: „Egyetemi és főiskolai hallgatók, valamint szigorlók nyári foglalkoztatása közérdekből szükséges munkálatok elvégeztetése által s ezúton nemzeti és szociális szellemű nevelésüknek kiegészítése.“*

Nagy lendülettel kezdődött meg a nyár elején az új munkaszolgálat szervezése. 1200-as létszámkerettel akartak az ország különböző részeiben munkatáborokat felállítani, de nem volt elég jelentkező. Az ifjúság figyelmét ugyanis közben más, érdekesebb, a divattal változó problémák kötötték le, így meg kellett elégedni azzal, hogy két turnusban egy-egy hónapra terjedő időre 300—300 főiskolai hallgatót oszthattak be munkatáborba. Az eredményekről az illetékesek nem nyilatkoznak, de a kiszivárgó hírek szerint vezetőknek és vezetetteknek egyformán csalódást okozott az ideai munkatábor és egyáltalán nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Fizikai munkában alig ütötték

meg a rendes munkás munkateljesítményének 60%-át, a szellemi kiképzésnek pedig, mint a lapok írták, a kormány vetett véget, mert a magyar állameszmével ellenkező nézetek jutottak az ifjúság elé a szellemi kiképzés útján.

Foglalkozott a Magyar Cserkészszövetség is a munkaszolgálat kérdésével és ideológiai kimunkálását a Fialat Magyarság című cserkészfolyóiratban végezték el a munkaszolgálat gondolatának öreg-cserkész barátai, akik lelkesedésükben nem ismertek határt és a munkatábort például a cserkészimperializmus gondolatával kötötték össze. Ez utóbbi alatt azt értik, hogy a cserkészzetnek kötelessége — bármily eszközökkel is — az őt megillető helyet a magyar társadalomban elfoglalni. Érdeemes meghallgatni, bármily zavaros is az alábbi szöveg, hogy miként képzelik el ennek az „imperialista“ eszmének a beteljesedését a munkaszolgálaton keresztül:

„Hogyan kerül a munkatábor egy lapra a cserkészimperializmus-sal? Úgy, hogy az imperializmus végrehajtására elsősorban az ifjú és a férficserkészet hivatott. Az ifjú és a férficserkész jelenleg mindennek, csak éppen egységesnek nem mondható. Pedig ez az imperializmus alapfeltétele. Hol születhetik meg tehát ez az egység az alapelvekben? Közös élmények kohójában, férfiaknak megfelelő formában: a munkatáborban.“

Érvelnek még cserkészrészről azzal is a munkatábor mellett, hogy az voltaképpen a cserkész tábornak egy kifejtettebb megjelenése bizonyos szolgálatkészség kiegészítéssel:

„A magyar öregcserkész már kipróbálta a munkatáborokat — olvashatjuk a Fialat Magyarság egyik számában — még mielőtt azok bárhol is divatba jöttek volna. A próbák beváltak és ezeket folytatni kell, mert a munkatáborban megtaláljuk mindazokat a kellékeket, amelyek bennünket cserkészeket jellemeznek. A munkatábor a fiútábornak egy magasabb, a fér fiúságnak megfelelő formája. Megtaláljuk benne a cserkész tábor minden kellékét, az ébresztőtől a tábortűzig, a baráti légkört, az egészséges életmódot, de azonkívül egy nagy többletet: azt, ami az öregcserkész-munka legfőbb tulajdonsága, a köznek tett jó szolgálatot.“

Hogy hol és mikor próbálta ki az öregcserkész a munkatábort, arról nem kapunk felvilágosítást. Tudomásunk szerint még nem is volt cserkészmunkatábor Magyarországon, csak bizonyos más vonatkozású (pl. falukutató, szociális, stb.) munkával nyert kiegészítést némely öregcserkész táborozás. Az egyre fokozódó érdeklődés azonban arra készítette nemrégiben a Cserkészszövetséget, hogy megszervezze az első tényleges cserkészmunkatábort. A terv az volt, hogy ezen a nyáron hatalmas munkatáborba száll az öregcserkészvezetőgárda a Börzsönyben és ott turista utakat építenek, hogy „a Börzsönyt megnyissák a kultúrának s hozzásegítsék a népet az erdő kihasználásához.“ A fizikai munka mellett szellemi kiképzésre is gondoltak, amely a cserkészzet és a munkaszolgálat kapcsolatát lett volna hivatva kidolgozni, hogy részben komoly ideológiai megalapozást nyerjen a kérdés, részben pedig a jövőben felállítandó cserkészmunkatáborok megfelelően képzett vezetőket kapjanak. A börzsönyi cserkészmunkatáborból azonban nem lett semmi: váratlanul — és ismeretlen ok miatt — lemondták az egészet...

A MAGYAR MUNKASZOLGÁLAT az eddigiek szerint tehát kizárólag az értelmiségi ifjúság kisebb-nagyobb próbálkozásából állott. Hogy nagyobbvontakozású kifejlesztésére gondolnak-e, azt határozottan nem tudjuk. A Gömbös-kormány annakidején foglalkozott a kérdéssel és a munkanélküliség enyhítése érdekében akarták megszervezni az általános munkaszolgálatot hazánkban. A mostani kormány jóindulattal kezeli a főiskolai hallgatók ezirányú próbálkozásait és nincs kizárva, hogy a jövőben kísérletet tesznek az önkéntes munkaszolgálat bevezetésére. Budapest székesfővárosnak például határozott tervei vannak ezen a téren. Egyelőre az egyik pestkörnyéki majorban akarnak felállítani önkéntes jelentkezéssel és 200-as létszámkerettel munkatábor a 19—25 éves munkanélküli ifjún munkások részére. A tábor tagjai nyáron különböző mezőgazdasági munkákat végeznének, télen pedig háziiparszerűen foglalkoztatnák őket. A résztvevők ellátáson kívül havi 5 pengő zsebpénzt kapnának. Ha ez a próbálkozás sikerül, akkor nagyobbarányú munkaszolgálatot szerveznek a főváros szociális költségvetésének a keretében. Ezek azonban egyelőre még csak tervek. Kivitelüknek sok akadálya van és nem biztos, hogy a külföldi tanulmányok és a hazai ifjúsági munkatáborok eredményei után feltétlenül bíznak azok praktikus voltában. A munkatábor ugyanis nem lehet öncél, mert ha nem illesztik be a gazdasági és társadalmi struktúra változásába olyan szervesen, mint ahogy azt Roosevelttel tette Amerikában, akkor nincs sok értelme.

Az ifjúság lelkesedve készült munkatáborokba, azonban amikor megnyíltak, nem használta fel az alkalmat és most sokan csalódva tekintenek vissza a magyar munkaszolgálat rövid múltjára. Azok a kevesek, akik őszintén foglalkoztak a kérdéssel, úgy jártak, mint a falukutatók és a szociális munka hívei: lelki kényszer készítette őket, hogy valamit csináljanak, de nem volt utánpótlás, mert a nagy tömeg teljesen érzéketlen és ázsiai közönnyel fogad mindent. Az értelmiségi ifjúság csak pillanatokra tud fellelkesedni az időnként változó problémák iránt, azután visszazuhan ismét abba a letargiába, amely ma annyira jellemző rá. A munkaszolgálat gondolata megmozgatta őket és mindjárt akadtak vállalkozó szellemű vezérek, akik kihasználták az alkalmat, ők nem igen értettek hozzá, viszont azokhoz nem fordultak, akik Magyarországon komolyan foglalkoztak a munkaszolgálat kérdésével. Nem fordult elő, hogy kikérték volna például Hilscher Rezső egyetemi tanárnak a tanácsát, aki történeti és szociálpolitikai szakértője a kérdésnek, vagy vitéz Fábry Dániel vezérkari ezredesnek és nemes Erdeős László századosnak, akik a munkaszolgálat egyik legfontosabb oldalával, a szervezéssel foglalkoznak. Hiába tűztek ki nagy célokat, ha azoknak nem volt meg a reális alapja. Egyes munkatáborokba például munkásokat vettek fel azért, hogy a válaszfalak leomoljanak az egyes társadalmi osztályok között. Munkaközben barátkoztak is a munkásokkal, de nem ettek velük és nem ették ugyanazt, mint ők, csak hetenként egyszer, a délutáni szellemi kiképzésből is kizárták őket, mert akkor azoknak tovább kellett dolgozni, holott együtt beszélhették volna meg a magyar sorskérdéseket. Eddig még minden komoly ifjúsági próbálkozás kudarcba fulladt a nagy közöny miatt

és csak kevesek viszik előre azt a gondolatot, hogy az ifjú nemzedékek valóban újjak legyenek.

Igaz, ez az ifjúság szociális elesettségében nem tud függetlenül cselekedni. Sokan a munkatáboroknak is inkább üdülő jellegű tulajdonítottak és csak azért mentek munkatáborba, mert nem volt más lehetőségük a nyaralásra. Talán helyesebb is volna, ha a munkaszolgálatra költött összegeket a szegénysorsú főiskolai hallgatók nyaralztatására fordítanák. A magyar ifjúságtól mi nem külföldi példák utánzását várjuk, hanem olyan heroikus magatartást, amely felismeri a magyarság igazi problémáit és azok megoldására minden erejét latba veti. Nem szabad ugyanis megfélemlíteni a magyar ifjúságnak arról, hogy az ő sorsa össze van kötve a magyar dolgozók sorsával. Jelenleg 25.000 értelmiségi munkanélküli van Magyarországon. Ezeknek a sorsát munkatáborral elintézni nem lehet. Itt csak nagy struktúraváltozás segít. Az agrárakosság keresői évenként 500 millió munkanapot tudnak produkálni, de ebből a mai birtokmegosztási és termelési viszonyok miatt csak 350 millió munkanapra van szükség. A 150 millió munkanap kiesés 300 millió P munkabér és kb 500 millió P produktumvesztésnek felel meg. Az iparban is ugyanez a helyzet. 1935-ben teljes üzemmenet esetén 382.000 munkást tudtak volna foglalkoztatni a gyárak, de csak 216.000 dolgozott, mert nem volt aki megvegye az iparcikkeket. Így 30 millió munkanap ment kárba s 100 millió P munkabérvesztés érte az ipari munkásságot és kb. 500 millió P ipari produktumvesztés a nemzetgazdaságot. Ha arra gondolunk, hogy a 3 milliónyi mezőgazdasági munkásságunk egyáltalán nem jön számításba a piacon mint fogyasztó alacsony életstandardja miatt, akkor megértjük, hogy miért kell csak 60%-os kihasználással dolgozni a gyáriparnak. Ellenben ha fogyasztóképes lenne a mezőgazdasági munkásság, akkor tudna venni iparcikkeket és a gyárak teljes üzemmenettel dolgozhatnának. A munkanélküli gyári munkások is keresnének, megvennék a mezőgazdaság termékeit és akkor ott sem veszne kárba 150 millió munkanap. Az értelmiségi munkanélküliség is megszűnne, mert több tisztviselőre, mérnökre, orvosra, tanárra, stb. lenne szükség.

Így kapcsolódik bele az ifjúság sorsa a nemzet sorsába és ha felismerné a rá váró feladatokat és azok megoldására törekszik, akkor segíteni fog saját magán és segíteni fog a nemzetet is. Ezzel nem azt mondjuk, hogy az ifjúság mindjárt vegye át az ország irányítását. Előbb dolgozza ki az országépítés ideológiai vonatkozásait, tanuljon komolyan, foglalkozzék a magyar sorskérdésekkel és legyen az előbbieknél valóban értékesebb nemzedék. Akkor azután az egész országból egy nagy munkatábor lesz, ahol mindenki az őt megillető helyen dolgozik és a társadalmi osztálykülönbségek sem lesznek olyan kiáltóak. Ennek a munkának is nagy a nevelő hatása, szociális vonatkozásai pedig szinte kiszámíthatatlanok, nacionalizmusa meg valóban pozitívabb lenne a mai szavaló nacionalizmusnál. Heroikus magatartásra törekedjenek azzal a tudattal, hogy talán ők az utolsó nemzedék, aki még segíthet. .

KOVÁCS IMRE